

Klasja Habjan – Crtica

Uhvativši se zadatka da nešto napišem o njenom radu, ne mogu pobjeći od činjenice da Klasju Habjan prije svega poznajem kao grafičku dizajnericu, na koncu, točno to čini i njeno obrazovno zaleđe, a meni samom teško je izmaknuti se iz rakursa nekog tko godinama piše upravo o dizajnu, nastojeći ga promatrati u relaciji sa širim kontekstom ljudske kreativnosti, s kontekstom društva, svakodnevnog života itd. To ponekad znači iznova propitivati sam sadržaj pojma dizajn, a uvijek uz određenu strogost i vraćanje na neke definicije koje jezgrovito opisuju o čemu se radi. Na jednu od takvih definicija, onu Johna Commandera, na svojim se predavanjima često poziva britanski kritičar Rick Poynor, a definicija glasi: „Dizajnirati znači stvarati slike koje komuniciraju određene ideje na vizualan način i izriču poruke čija forma grafički utjelovljuje ili naglašava najbitnije odrednice ideja koje treba komunicirati”. Da se razumijemo, ono što Klasja Habjan izlaže u Galeriji Šira nipošto nije grafički dizajn, ovo što gledate u galeriji je amalgam njenih kratkih priča i crteža, slike i teksta, zamišljenih tako da one, u galerijskom okruženju, funkcioniraju kao integralna cjelina. Međutim, preklopimo li načas Commanderovu rečenicu o grafičkom dizajnu s onim što gledamo u Klasjinim ilustracijama i čitamo u njenim tekstovima, učinit će nam se da se nalazimo usred tumačenja jednog vrlo sličnog kreativnog procesa. Najočitiju razliku (ignoriramo li sve što znamo o dizajnu, a što nam ova rečenica ne govori) činio bi karakter poruke, koja nam u Klasjinom slučaju ne pokušava ništa prodati niti nas obavještava o nečemu na što trebamo obratiti pažnju, ali ni dizajn nije uvijek i nije samo u funkciji komuniciranja takvih ideja, on u svojim najboljim manifestacijama i sam dotiče dimenziju začudnog i, da se opet poslužim Poynorovim riječima, ponekad nam doista daje „spoznaje o izuzetnoj naravi naših života“. Koncentriramo li se na ilustracije, intencija autorice jest uhvatiti, crtačkim, grafičkim sredstvima, određene ključne situacije, emocije i misli koje u sebi nosi svaki od 17 priloženih tekstova, dakle doslovce likovno utjeloviti ili naglasiti njihove bitne odrednice, na koncu sam medij ilustracije uvijek se kreće unutar upravo ovih konvencionalnih parametara. Ali i same priče konstruirane su sličnim postupkom, pripovjedačica nas vodi kroz njih na izrazito vizualan način, s tim da se njihova vizualnost gradi procesualno, postupno, element po element. Svaki djelić slike dobiva svoj vizualni oblik tek onda kada za priču postaje relevantan, kao što npr. čovjek iz priče *Kuća s vrbom* postaje patuljak u trećem paragrafu, onda kad njegova relacija spram zamišljenog svijeta unutar kojeg se kreće počinje dobivati jasniju formu. Na analogiju između medija teksta i crteža autorica i sama upućuje odabirući za oboje isti A4 format. Priče se grade kao i crteži, na početku smo pred bijelim papirom, a zatim se ta bjelina istiskuje i na tim se mjestima jedna po jedna nastanjuju određene figure, slike, ideje u njihovim međusobnim odnosima koji postupno postaju vidljivima, da bismo se u konačnici suočili s njihovim razrješenjem. Klasjine priče nisu priče s kontekstom, one najčešće nemaju nikakvih referenci izvan one stvarnosti koju same stvaraju, sliku po sliku, s puno nedohvatljive bjeline koja je izvan domašaja čitateljeve imaginacije. Svaka od tih stranica je po jedan, pažljivo dizajnirani, svijet. Iako priče teku linearno, postupno se otvarajući onome tko ih čita, njihova je narativna struktura takva da u trenutku kada su zaključene pred nama ostaju titrati kao jedna statična slika u kojoj sve teče simultano na tom A4 papiru - likovi, njihovi međusobni odnosi, očekivanja i konsekvence njihovih odluka i njihovih maštarija. Baš kao u priči o „savršenom“ paru iz priče *Reklama*, iza kojeg je na trenutak prostrujao čitav njihov izmaštani zajednički život, da bismo na kraju ustanovili kako cijelo vrijeme žive u namještenom kadru iz nečije reklamne art direkcije. Iako projekt nosi poprilično neobavezan naziv „Crtice“, koji ne ukazuje ni na kakvu

posebnu konceptualnu povezanost između samih priča, čini mi se da među njima ipak postoji opipljiva veza. Gotovo svaki od protagonista tih priča projicira u stvarnost koju nastanjuje neku svoju opsesiju, ideju, maštariju, nešto što bi njegovu vlastitu egzistenciju u njoj učinilo smislenom, a njegovom intervencijom mijenja se i narav te stvarnosti, koja ga u konačnici obgrljuje, kao što vrba iz prve priče obgrli kuću patuljka zahvalna što ju je toliko vremena čuvao. Klasja pritom, kao pripovjedačica, s nevjerojatnom lakoćom, bez ikakvih viškova, na simboličan i krajnje vizualan način komunicira svaku ideju kojom protagonisti njenih priča kreiraju vlastitu relaciju prema svijetu i nastoje ga učiniti podnošljivijim, ma kako ona kompleksna bila. Ponekad joj je za to potrebna cijela stranica, ponekad je dovoljna i jedna rečenica da vizualno obuhvatimo pojmove koji su pred nama. Čak i tako apstraktne, opće kategorije poput prostora i vremena, čiji je odnos toliko jednostavno vizualiziran u najkraćoj priči *Trgovina nestajanja*: „Prodajem vrijeme, koje mi ionako nedostaje, da kupim stvari koje uzimaju i prostor.“

Marko Golub